

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม
ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534

2.1 ประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด พ.ศ.2534

2.1.1 เหตุผลในการร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534¹

ด้วยปรากฏว่าปัจจุบัน การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิดจะจับกุมได้แต่เพียงผู้ร้ายชั้นหรือมือแรกเท่านั้น ส่วนตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดีหรือลงโทษได้ เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิด และลงโทษการกระทำในลักษณะของการสมคบของตัวการไว้ ตามข้อเท็จจริงนั้นตัวการใหญ่หรือนายทุนจะดำเนินการอยู่เบื้องหลังโดยไม่เข้าใกล้ยาเสพติด เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถจับกุมดำเนินคดีและลงโทษได้ ตัวการใหญ่หรือนายทุนเหล่านั้น จึงยังคงกระทำการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดต่อไป ทำให้ได้ประโยชน์ทั้งที่เป็นเงินและทรัพย์สินต่างๆ อย่างมากมายนายทุนและตัวการใหญ่จะนำเงินและทรัพย์สินเหล่านั้นไปสร้างอิทธิพลขยายขอบข่ายการค้ายาเสพติดให้กว้างขวางออกไปอีก เป็นผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศชาติอย่างมาก พฤติกรรมดังกล่าวมานี้ในวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยไว้เช่นนี้ตัวการใหญ่และนายทุนค้ายาเสพติดจะมีความเข้มแข็งและมีอิทธิพลในด้านต่างๆ มากขึ้น ในอนาคตตัวการใหญ่หรือนายทุนก็มีโอกาสที่จะขยายอิทธิพลและ

1 เอกสารร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ..... กองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส.

ใช้ความรุนแรงกระทบไปถึงความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของประเทศด้วย ดังปรากฏให้เห็นแล้วในหลายประเทศ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีกฎหมายปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกำหนดมาตรการพิเศษคือมาตรการสมคบ ให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งมาตรการในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

2.1.2 ความจำเป็นในการมีมาตรการริบทรัพย์สิน²

กฎหมายริบทรัพย์สินทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดดังกล่าว แม้จะเป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายและจะต้องถูกริบ แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการอย่างใดได้ตามกฎหมายอาญา ทั้งนี้ เพราะทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดมักจะโอนให้กันโดยทางธนาคาร และแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ได้ศาลก็ไม่อาจที่จะริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ซึ่งนำไปปะปนกับทรัพย์สินอื่น เช่น เงินฝากในธนาคาร หรือใช้วิธีแปรสภาพไปเป็นทรัพย์สินอื่นได้

เห็นสมควรกล่าวไว้เป็นข้อสังเกตด้วยว่า การค้ายาเสพติดนั้น นายทุนผู้ค้ายาเสพติดมีแต่ได้ประการเดียวแต่ผู้สูญเสียอย่างมหาศาลคือ รัฐบาลและประชาชน โดยในปี 2532 รัฐบาลต้องเสียงบประมาณถึง 54,133,000 บาท สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ในด้านประชาชนปรากฏว่าปัจจุบันมีผู้ติดยาเสพติดประมาณ 500,000 คน เฉพาะผู้เข้ารับการบำบัดรักษามีจำนวน 60,123 คน และคนเหล่านี้เมื่อติดยาเสพติดแล้วก็จะสูญเสียแรงงานโดยไร้ประโยชน์ เป็นผลกระทบกระเทือนต่อรายได้ของตนเองและประเทศชาติอย่างมาก

นอกจากนี้ในเรื่องโรคเอดส์ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงอีกประเภทหนึ่งปัญหายาเสพติดก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยอย่างมาก สถิติถึง 15 พ.ค. 2533 มีผู้ติดยาเสพติดที่มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ 59 ราย และติดเชื้อโดยไม่มีอาการถึง 12,378 ราย

ดังนั้น มาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะช่วยลดสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วได้

2 สุรพล ไตรเวทย์, การริบทรัพย์สินและภาระการพิสูจน์ในคดียาเสพติด, วารสารสำนักงาน บ.บ.ส. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1-2 (มีนาคม 2534-กุมภาพันธ์ 2535)

2.1.3 ลำดับความเป็นมาของการเสนอร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534³

ด้วยสำนักงาน ป.ป.ส. โดยประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (นายพงษ์ สารสิน) ได้เสนอหลักการของมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษากันโดยมีลำดับความเป็นมา ดังนี้

1. วันที่ 8 พฤศจิกายน 2531 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบด้วยในหลักการของมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามที่สำนักงาน ป.ป.ส. เสนอ โดยให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรมและสำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกันพิจารณารายละเอียดของร่างกฎหมายดังกล่าว ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

2. วันที่ 21 ตุลาคม 2532 สำนักงาน ป.ป.ส. ได้นำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว อันเป็นผลจากการร่วมกันพิจารณาตามข้อ 1 เสนอคณะรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบและส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาก่อนเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร

3. วันที่ 6 เมษายน 2533 สภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการของร่างกฎหมายดังกล่าว และได้ส่งให้คณะกรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาร่างกฎหมายที่ค้างอยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ร่างกฎหมายดังกล่าวจึงตกไป

4. ต่อมาสำนักงาน ป.ป.ส. ได้นำร่างกฎหมายดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีสมัน นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายดังกล่าวแล้วจากนั้นจึงได้มีการนำเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

5. วันที่ 28 มิถุนายน 2534 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีมติรับหลักการร่างกฎหมายดังกล่าว และได้ตั้งคณะกรรมการการปกครองซึ่งมีนายโอสถ โกสิน เป็นประธานคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.

3 เอกสารกองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส.

6. วันที่ 16 สิงหาคม 2534 ร่างกฎหมายดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วาระที่ 2 และวาระที่ 3

7. วันที่ 28 กันยายน 2534 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ..... ได้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

8. วันที่ 19 พฤศจิกายน 2534 คณะกรรมาธิการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ได้มีคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่ 1/2534 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการร่างกฎกระทรวงและระเบียบ ซึ่งออกตามความใน พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ดังกล่าว

9. คณะอนุกรรมการร่างกฎกระทรวงซึ่งมี นายวัฒนา รัตนวิจิตร เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นประธานคณะอนุกรรมการร่างกฎกระทรวง และได้พิจารณาร่างกฎกระทรวงจำนวน 6 ฉบับ หลังจากนั้นสำนักงาน บ.บ.ส. ได้ดำเนินการจัดส่งร่างกฎกระทรวงดังกล่าว ให้คณะรัฐมนตรี เพื่อให้ความเห็นชอบ นายกรัฐมนตรีได้ลงนามเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2535 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2535

2.2 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพ.ศ.2534⁴

เนื่องจากปัญหายาเสพติดของประเทศได้ทวีความรุนแรง และขยายตัวไปทุกพื้นที่แม้ว่ารัฐบาล และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามเร่งรัดการป้องกันและการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมาโดยตลอด ในด้านการปราบปรามรัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายที่มีโทษรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติด แต่การกระทำความผิดก็ได้มีเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพราะการค้ายาเสพติดมีผลตอบแทนเป็นเงินจำนวนมาก ประกอบกับกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินคดีกับบุคคลผู้เป็นตัวการหรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลัง เพราะในปัจจุบันตัวการได้พัฒนา

4 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เล่มที่ 108 ตอนที่ 170 ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 27 กันยายน 2534 หน้า 18 (ดูภาคผนวก ก)

รูปแบบการค้า และการขยายเครือข่ายการค้าดำเนินงานอย่างกว้างขวางสลับซับซ้อน ดังนั้นเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.2.1 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะการกระทำความผิดในความผิดที่สำคัญ ได้แก่ ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือหรือพยายามกระทำความผิด (มาตรา 3) โดยยาเสพติดในคดีความนั้นๆ ต้องเป็นยาเสพติดชนิดร้ายแรงเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 1 ซึ่งออกตามความพระราชบัญญัติ⁵ นี้ จำนวน 21 ชนิดเช่น เฮโรอีน มึน กัญชา แอมเฟตามีน ฯลฯ

2.2.2 กำหนดความผิดกว้างขวางในลักษณะความผิดสากล

มาตรการนี้จะช่วยในการปราบปรามยาเสพติด ในข้อหาอุกฉกรรจ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นมาตรการในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามยาเสพติด โดยมาตรา 5บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือ

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรหรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมิได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

5 กฎกระทรวงฉบับที่ 1 (2535) ออกตามความพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 (ดูภาคผนวก ข)

2.2.3 การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานสนับสนุนช่วยเหลือ ให้รับโทษเช่นเดียวกับ

ตัวการ

มาตรา 6 บัญญัติ เพื่อป้องกันและปราบปรามผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยกำหนดให้ผู้สนับสนุน ช่วยเหลือการกระทำความผิดรับโทษหนักเสมือนตัวการในการกระทำความผิดนั้นๆ นอกจากนี้ยังกำหนดแนวทางด้วยว่าการกระทำอย่างไรจึงถือว่าเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือในการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจน เป็นประโยชน์และสะดวกแก่การพิจารณาดี โดยมาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

- (1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด
- (2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใดๆ เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- (3) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม
- (4) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด จากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- (5) ปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใดๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด
- (6) ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

2.2.4 มาตรการสมคบ

โดยนำหลักกฎหมาย Conspiracy มากำหนดเป็นความผิดในเรื่องที่เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นการขยายฐานความผิดทางคดีอาญา สำหรับผู้ค้ายาเสพติดให้กว้างขวางออกไปเป็นพิเศษกว่าความผิดอาญาประเภทอื่น กล่าวคือการที่กำหนดให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ทำการตกลงเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในข้อหาสำคัญได้แก่ ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เป็นความผิดโดยกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ตามมาตรา 8) และหากได้มีการกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันไว้ ก็จะต้องรับโทษหนักขึ้นเท่ากับผู้ที่ไปกระทำความผิดโดยตรง (ตามมาตรา 8 วรรค

2.2.5 มาตรการริบทรัพย์สิน

ปัจจุบันมาตรการในการดำเนินการเพื่อริบทรัพย์สิน ของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีดังนี้

(1) การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 18(5) ให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษอย่างหนึ่งสำหรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด โดยหลักในเรื่องการริบทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ถึงมาตรา 37 ดังนี้

มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่า เป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจสั่งให้ริบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังกล่าว ได้อีกด้วยคือ

(1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ หรือมีไว้ เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

มาตรา 34 บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

มาตรา 35 ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

มาตรา 36 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน แต่คำเสนอของเจ้าของที่แท้จริงนั้นต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มี

พิพากษาถึงที่สุด

มาตรา 37 ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่รับไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น
- (2) ให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดเชยราคาจนเต็ม หรือ
- (3) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่าผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าโทษรับทรัพย์สินตามกฎหมายประมวลกฎหมายอาญาอาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ⁶

(1) ทรัพย์สินที่หาหรือมีไว้ เป็นความผิดตามกฎหมายซึ่งตัวทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งผิดกฎหมายที่ห้ามการหาขึ้น หรือห้ามการมีไว้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดๆ กรณีเป็นไปตามมาตรการป้องกันเพื่อมิให้ผู้ใดนำไปใช้กระทำความผิดอีก เช่น เงินตราปลอม ปืนเถื่อน เฮโรอีน ฯลฯ มาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงบัญญัติให้รับทรัพย์สินประเภทนี้เสมอไปไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ และจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

(2) ทรัพย์สินที่ได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด กรณีนี้ตัวทรัพย์สินมิใช่สิ่งผิดกฎหมายแต่การลงโทษรับทรัพย์สินเป็นไปเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น ปืนที่ใช้ฆ่าคน และบางกรณีเป็นไปเพื่อตัดโอกาสมิให้นำไปใช้กระทำความผิดอีกประการหนึ่งด้วย เช่น กุญแจมี ฯลฯ ตามมาตรา 33 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(3) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด กรณีนี้เป็นภาระมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดโดยตรงมิให้ได้ประโยชน์ใดๆ ไปจากการกระทำความผิดของตน เช่น เงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด หรือจากการรับจ้างขนของหนีภาษี ตามมาตรา 33 (2) แห่งประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับกรณีการรับทรัพย์สินตามกรณีที่ 2 และ 3 นั้น เนื่องจากเป็นไปได้ว่าทรัพย์สินที่เอามาใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด อาจเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มิใช่ของ

6 ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, โทษรับทรัพย์สิน, กองร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้กระทำความผิด มาตรา 33 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญาจึงวางบทยกเว้นไว้ว่า
ทรัพย์สินดังกล่าวจะไม่ริบหากเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด นั้นด้วย

อนึ่ง โทษริบทรัพย์สินตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น แท้จริงเป็นเรื่อง
ทรัพย์สินที่เรียกเอาหรือให้กันในการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือใช้ในการจงใจให้บุคคลกระทำความ
ผิด ทรัพย์สินเหล่านี้อาจเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ หรือได้มา จากการกระทำความผิดตามมาตรา 33
แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้อยู่แล้ว แต่ที่มาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติเฉพาะ
ขึ้นอีกก็เพื่อบังคับให้มีการริบทรัพย์สินทั้งสิ้น ไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกรณีมาตรา 33 เท่านั้น ข้อ
แตกต่างที่มีลักษณะ เฉพาะคงที่แต่ความในตอนท้ายของมาตรา 34(2) สำหรับทรัพย์สินที่ให้เป็น
“รางวัล” ในการที่บุคคลได้ทำผิดเท่านั้นจะถือว่าเป็นเรื่องพิเศษ เพราะการให้ทรัพย์สินหลังจาก
กระทำความผิดแล้วนั้นไม่เป็นความผิด ไม่เข้าข่ายประเภทที่เป็นการใช้ในการกระทำความผิดหรือได้
มาจากการกระทำความผิดกรณีนี้จึงถือได้ว่าเป็นโทษริบทรัพย์สินพิเศษจากบทลงโทษต่างๆ ที่มีกฎหมาย
บัญญัติไว้แล้ว

หลังจากนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วตาม (1)-(3) ให้
ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (ตามมาตรา 35)

(2) การริบทรัพย์สินตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(1) การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522⁷

มาตรา 102 บรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 หรือ
ประเภท 5 เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้น

(2) การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท 2518⁸

มาตรา 116 เมื่อมีการลงโทษตามมาตรา 89 มาตรา 90 มาตรา 98 มาตรา 99
มาตรา 100 หรือมาตรา 101 ให้ริบวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้

7 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 เล่มที่ 96 ตอนที่ 63 ประกาศราช
กิจจานุเบกษา ลงวันที่ 27 เมษายน 2522

8 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 เล่มที่ 92 ตอนที่ 5
ประกาศราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 9 มกราคม 2518

ในการผลิตรวมทั้งภาชนะหรือหีบห่อที่บรรจุเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดในคดี ให้แก่กระทรวง
สาธารณสุข เพื่อทำลายหรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควร

จะเห็นได้ว่าในกรณีที่มีการลงโทษ ผู้ผลิต ขายนำเข้า หรือส่งออก วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อ
จิตและประสาทประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 3 หรือผู้ผลิต ขายนำเข้า วัตถุออกฤทธิ์
ปลอม วัตถุออกฤทธิ์ผิดมาตรฐาน วัตถุออกฤทธิ์ที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนวัตถุตำหรับ วัตถุออก
ฤทธิ์ที่เสื่อมคุณภาพ และวัตถุออกฤทธิ์ที่ต้องขึ้นทะเบียนวัตถุตำหรับแต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ นั้นให้รับ
วัตถุออกฤทธิ์ดังกล่าว เครื่องมือ และ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งภาชนะ หรือหีบห่อที่บรรจุ
เกี่ยวเนื่องกับความผิดในคดีให้แก่กระทรวงสาธารณสุข เพื่อทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควร
(ตามมาตรา 116)

(3) การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความ
ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

องค์ประกอบสำคัญของขบวนการค้ายาเสพติดแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ คน ยาเสพติด
และ เงิน ในอดีตที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ปราบปรามมุ่งเน้นการปราบปรามไปที่คนและตัว
ยาเสพติด และปรากฏว่าผลการปราบปรามไม่เป็นที่พอใจนัก คนที่ต้องการสร้างความร่ำรวยจาก
การค้ายาเสพติดกลับทวีมากขึ้น ตลอดจนมีการพัฒนารูปแบบการค้าและขยายข่ายงานซึ่งยากต่อการ
ปราบปรามมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นอิทธิพลทางการเงินยังมีส่วนช่วยให้คนเหล่านั้นไม่ต้องถูกลงโทษ
เมื่อถูกจับกุม หรือถึงแม้จะถูกจับกุมและลงโทษ เงินที่สะสมไว้ก็จะเป็นทุนรองรับเพื่อเลี้ยงตัว หรือ
ทำการค้ายาเสพติดเมื่อพ้นโทษ บางรายถึงแม้ยังอยู่ระหว่างการถูกลงโทษ ข่ายงานการค้ายา
เสพติดของผู้ต้องหากียังดำเนินต่อไป เนื่องจากยังคงมีเงินทุนหมุนเวียน ขาดเพียงคนคนเดียว
ซึ่งสามารถมีคนมาทดแทนได้ รัฐบาลจึงได้เล็งเห็นความสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการปราบปราม
ยาเสพติด หรืออีกนัยหนึ่งเป้าหมายในการปราบปรามให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น จึงได้กำหนดมาตร
การริบทรัพย์สินขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการกระทำความผิด และเพื่อเป็นการทำลาย
เครือข่ายงานการค้ายาเสพติด ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อริบทรัพย์สิน จะได้
กล่าวต่อไปในบทที่ 3

2.2.6 การดำเนินการจับกุมหรือแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือ
มาตรา 8

ฐานความผิดที่กำหนดใหม่นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นเครื่องมือปราบปรามตัวการใหญ่

หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเป็นการป้องปรามมิให้คนไปกระทำผิด โดยกำหนดขั้นตอนการบังคับใช้ว่าการดำเนินการจับกุมหรือแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำผิดดังกล่าวต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ป.ป.ส. (มาตรา 14) ซึ่งเป็นมาตรการกักกรอง เสริมจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเป็นการป้องกันมิให้นำความผิดนี้ไปใช้เพื่อกันแก๊งผู้อื่น โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

(1) การขออนุมัติจับกุมหรือแจ้งข้อหา

ก. การขออนุมัติจับกุม

การขออนุมัติจับกุมผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือมาตรา 8 ให้พนักงานปกครองหรือตำรวจผู้เป็นหัวหน้าในการสืบสวน ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีหรือข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป หรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขออนุมัติจับกุมต่อเลขาธิการ ป.ป.ส. (กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 2 ข้อ 1) โดยคำขอต้องระบุชื่อผู้กระทำความผิด ซึ่งประสงค์จะขอจับกุมรวมทั้งระบุข้อหาให้ชัดแจ้ง และให้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารหลักฐาน ดังต่อไปนี้ (กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 2 ข้อ 1 วรรคสอง)

- (1) บันทึกลงแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งความผิด และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง
- (2) รายงานการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติการณ์ และสถานภาพส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิดที่ขออนุมัติจับกุมนั้น เช่น ประวัติบุคคลหรือประวัติอาชญากร
- (3) พยานหลักฐานอื่นที่ทำให้เชื่อได้ว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดในข้อหาที่ขออนุมัติจับกุม

ข. การขออนุมัติแจ้งข้อหา

การขออนุมัติแจ้งข้อหาผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือมาตรา 8 เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือมาตรา 8 เป็นผู้ต้องหาซึ่งถูกจับกุมในความผิดอื่น ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่จับกุมไว้แล้ว รายงานหัวหน้าพนักงานสอบสวนและให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนยื่นคำขออนุมัติแจ้งข้อหา เกี่ยวกับการกระทำความผิดแก่ผู้นั้น ต่อเลขาธิการ ป.ป.ส. โดยเร็วและการยื่นคำขออนุมัติแจ้งข้อหาให้ใช้ในลักษณะเดียวกันกับการขออนุมัติจับกุม (กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 2 ข้อ 2)

(2) การอนุมัติจับกุมหรือแจ้งข้อหา

เมื่อเลขาธิการ บ.ป.ส. ได้รับคำขออนุมัติให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอเว้นแต่มีเหตุจำเป็นจะขยายเวลาออกไปอีกได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินห้าวัน เมื่อเลขาธิการ บ.ป.ส. มีคำสั่งประการใดแล้วให้มีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ผู้ขออนุมัติทราบโดยไม่มีชักช้า (กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 2 ข้อ 4)

(3) การรายงานผล

กรณีที่ได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ บ.ป.ส. ให้ผู้ขออนุมัติรับดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติแล้วรายงานให้เลขาธิการ บ.ป.ส. ทราบโดยเร็ว แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้ภายในสามสัปดาห์ นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งอนุมัติก็ให้รายงานให้เลขาธิการ บ.ป.ส. ทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามวันนับแต่วันที่ครบกำหนดดังกล่าว (กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 2 ข้อ 5)

2.2.7 ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัติให้ทรัพย์สินเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้สามทาง คือ

(1) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม (ตามมาตรา 3) เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการจะพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น (ตามมาตรา 27) เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ตามมาตรา 31)

(2) ทรัพย์สินของกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดให้รับเสียหายทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกสงสัยตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม (ตามมาตรา 30) โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำสำนวนคดียาเสพติดเสนอ

พนักงานอัยการตามขั้นตอนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการจะพิจารณาฟ้องคดี ยาเสพติด และร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลาง (ตามมาตรา 30) แล้วแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายแพร่หลายสองวันติดต่อกัน เพื่อให้เจ้าของร้อง เข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา หากไม่ปรากฏเจ้าของ หรือเจ้าของ ไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นว่าตนไม่ได้สงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิด ศาลจะพิจารณาสั่งริบทรัพย์สินของกลางนั้น ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ตามมาตรา 30)

(3) ทรัพย์สินที่ต้องริบโดยผลของกฎหมาย เป็นทรัพย์สินที่ต่อเนื่องมาจากกระบวนการ ตรวจสอบทรัพย์สินใน 2 ลักษณะ คือ

ก. ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง แต่ไม่ ปรากฏตัวเจ้าของหรือไม่มีผู้ใดมาขอรับทรัพย์สินคืนภายในหนึ่งปี ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ตามมาตรา 32 วรรค 1)

ข. ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้ภายในสองปี เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ตามมาตรา 32 วรรค 2)

จะเห็นได้ว่า ผลของการริบทรัพย์สินดังกล่าว เป็นการดำเนินการเพื่อนำทรัพย์สินของ กองทุนไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 34) ซึ่งเป็นส่วนที่ เพิ่มเติมจากงบประมาณของทางราชการที่ได้รับตามปกติ อันจะเป็นผลให้สามารถขยายการปฏิบัติงาน ต่างๆ ออกไปมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีในการลดปัญหา ยาเสพติด

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามาตรการตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น นอกจากจะสามารถแก้ ปัญหา ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและ วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ของคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งผู้แทนของประเทศไทยได้ลงนามในกรรมสารสุดท้าย (Final Act) ซึ่งเชื่อมั่นได้ว่า จะ สามารถแก้ไขปัญหามันในการปราบปรามผู้เป็นตัวการค้า หรือจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งมีอิทธิพลและ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด อันเป็นภัยต่อความสงบสุขของสังคม รวมทั้งความมั่นคง แห่งชาติ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงเจตจำนงอันแน่วแน่ของคณะรักษาความเรียบร้อยแห่งชาติ ใน การแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงประการหนึ่งของประเทศและจะเป็นผลดีต่อภาพ พจน์ของประเทศไทยในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย

2.3 ข้อดี

2.3.1 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดมีอาวุธใหม่ที่ทรงพลัง ในการจัดการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องมุ่งแต่เฉพาะการจับกุมตัวนักค้ายาเสพติด หากแต่ใช้วิธีหนึ่งที่ได้ผล คือ การรับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด ดังจะ ได้กล่าวดังนี้

"ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด" หมายความว่า เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซื้อมีหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม (มาตรา 3)

เพื่อประโยชน์ตามมาตรานี้ คำว่า "ทรัพย์สิน" ให้หมายความรวมถึง

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลงสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอกผลของทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผู้ต้องหาได้รับขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสียในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด และภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่า การโอน หรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน (มาตรา 22)

จะเห็นได้ว่า เดิมกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการลงโทษรับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งต้องอาศัยบทบัญญัติเรื่องการรับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา แต่โดยที่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้กระทำหรือผู้ร่วมกระบวนกรได้รับประโยชน์เป็นมูลค่ามากมายมหาศาล มาตรการรับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้จากแนวการตีความของศาลโดยปรากฏว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดต้อง

เป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด กรณีทรัพย์สินโดย
 แปรสภาพเป็นอย่างอื่น เช่น นำเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไปซื้อหุ้น หรือใช้ลงทุนในกิจการ
 อื่นที่ถูกต้องตามกฎหมาย จะสามารถติดตามรับได้หรือไม่ และรวมถึงประโยชน์ที่งอกเงยขึ้นมาจาก
 ทรัพย์สินเหล่านั้นด้วยจะอยู่ในข่ายที่ต้องถูกริบหรือไม่ ปัญหาเหล่านี้ในประมวลกฎหมายอาญา ไม่มี
 บัญญัติไว้ และหากจะมีการขยายความไปให้ครอบคลุมถึง ก็จะขัดกับประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น
 เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายให้รับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้แล้ว จึงเป็นการอุด
 ช่องว่างของกฎหมาย อันมีผลทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมี
 ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3.2 กำหนดขอบเขตให้กว้างขวางครอบคลุมในลักษณะของความผิดสากล

มาตรา 5 ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร
 ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

- (1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือ
 มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือ
- (2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิด
 เกิดขึ้นในราชอาณาจักรหรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ
- (3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตาม
 กฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักร และมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมาย
 ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม
 มาตรานี้เป็นการขยายขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายอาญา คือการเอาความผิดนอกราชอาณาจักร
 มาลงโทษบุคคลซึ่งปกติจะใช้เฉพาะความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือถือว่าเกิดขึ้นในราช
 อาณาจักร และจะช่วยในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในข้อหาอุกฉกรรจ์
 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผล นอกจากนี้ทำให้เห็นว่าการปราบปรามยาเสพติดใน
 ประเทศไทย มิใช่เป็นเพียงงานบริหารกฎหมายภายในประเทศ แต่เป็นงานบริหารกฎหมายระดับ
 นานาชาติ เพราะเป็นมาตราที่มีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่ามาตราใดๆในประมวลกฎหมายอาญา
 ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 5(3) นั้นไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทย แต่

การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะกระทำในที่ใดในโลกก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษยชาติ โดยส่วนรวม การกระจายขอบเขตมาตรา 5 ออกไปเช่นนี้จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ด้วยที่จะพยายามเปิดระบบการปราบปรามยาเสพติดให้หลุดพ้นขอบเขตของแต่ละประเทศ โดยให้กลายเป็นระบบสากลที่ทั่วโลกจะต้องร่วมมือกัน

2.3.3 การควบคุมบุคคลผู้เป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ในการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในการนี้ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ในการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ที่มีได้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเอง การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดยังไม่ปรากฏว่าเคยกระทำความผิดมาก่อน ผู้กระทำเหล่านั้นจึงยังสามารถกระทำความผิดดังกล่าวได้ตลอดไปจึงสมควรให้ สำนักงาน บ.บ.ส. มีอำนาจสั่งให้ควบคุมบุคคลที่มีการกระทำปรากฏตามหลักฐานการสืบสวนว่าเป็นตัวการ ผู้สมคบ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด ฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดดังนี้

(1) การส่งโทษผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

มาตรา 6 ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

- (1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด
- (2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใดๆ เพื่อประโยชน์ หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกส่งโทษ
- (3) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม
- (4) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกส่งโทษ

(5) บกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใดๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิด เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

(6) ซี้แฉ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนักหรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามีหรือภรรยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้

มาตรานี้บัญญัติเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้สนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงกำหนดให้ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดในข้อหาที่สำคัญ คือ ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออกจำหน่ายหรือครอบครอง เพื่อจำหน่ายต้องรับโทษหนักเสมอตัวการในการกระทำความผิดนั้นๆ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางการกระทำความผิดอย่างไรเป็นการสนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา

ส่วนวรรคท้าย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดตามมาตรา 6(3) ให้พ้นจากการถูกจับกุม ในการนี้ที่เป็นบิดา มารดา บุตร สามีของตน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม ศาลอาจไม่ลงโทษก็ได้

(2) การลงโทษผู้พยายามกระทำความผิด

มาตรา 7 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้ที่กระทำความผิดสำเร็จ

โดยหลักผู้พยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 80 กำหนดให้ผู้พยายามกระทำความผิดรับโทษเพียงสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ แต่ตามมาตรา 7 นี้ ได้กำหนดให้ผู้พยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในข้อหาที่สำคัญ 5 ฐานดังกล่าวมาแล้วนั้นให้รับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ก็เพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิด

มาตรา 8 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรค
หนึ่ง ผู้สมคบนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๓๕ เป็นมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้คิดกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับ
ยาเสพติด กล่าวคือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นความผิดที่มีลักษณะการกระทำเป็นขบวนการ
การอันสลับซับซ้อนประกอบด้วย บุคคลหลายระดับเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ผลิต นายทุนผู้เป็น
ตัวการใหญ่ ผู้ค้ารายย่อย ผู้ล่าเสียง รวมทั้งผู้มีอิทธิพล ที่ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ปรากฏว่า
นายทุน ผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ หรือผู้มีอิทธิพล ที่ให้การสนับสนุนมักไม่ค่อยปรากฏหลักฐานใดๆ ที่
แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยจะมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า นอกจากนี้บุคคล
ดังกล่าวในคดียาเสพติดที่สำคัญ มักจะไม่ลงมือกระทำความผิดเอง แต่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ
ปรึกษา ออกทุน หรือซื้อช่องในการกระทำความผิดให้ และจากการจับกุมคดียาเสพติดส่วนใหญ่จะจับ
ได้แต่เพียงผู้ค้ารายย่อยหรือผู้รับจ้างขนเท่านั้น ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้อาชญากรรมสำคัญผู้เป็น
ตัวการที่รอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เด็ดขาด และ
ป้องกันเสียตั้งแต่ต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปราบปรามผู้เป็นต้นตอแห่งการกระทำความผิดกฎหมาย
เกี่ยวกับยาเสพติดได้

2.3.4 เป็นการเพื่องบประมาณที่จะใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

บทบัญญัติมาตรา 35 ได้กำหนดให้กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย

- (1) ทรัพย์สินที่ได้มาจากการริบทรัพย์สินตามมาตรา 22 และมาตรา 30 และ
ทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 32
- (2) ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
- (3) ทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐบาล

จะเห็นได้ว่ามาตรา 35 บัญญัติให้ทรัพย์สินดังที่กำหนดไว้ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา
34 เพื่อให้ทรัพย์สินของกองทุนดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
โดยเฉพาะทรัพย์สินตามมาตรา 35 (1) ดังนั้น ทรัพย์สินจากกองทุนจะเป็นเครื่องมือ และ
งบประมาณ สำหรับใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพิ่มเติมจากงบประมาณของทาง
ราชการ ที่ได้รับตามปกติ อันจะมีผลให้สามารถขยายการปฏิบัติงานต่างๆ ออกไปได้มากยิ่งขึ้น
ซึ่งเป็นผลดีในการที่ลดปัญหา ยาเสพติด

2.3.5 หลักการคุ้มครองผู้บริโภค⁹

ในกรณีที่ว่ากฎหมายลักษณะนี้ อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป กล่าวคือผู้บริโภคอาจถูกเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายกั้นกั้นได้ นั่น เช่น การกำหนดความผิดฐานสมคบการกระทำความผิดมาดำเนินคดี แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติได้กำหนดระบบคุ้มครองประชาชนผู้บริโภค โดยมีการพิจารณาแก่ส่วนประกอบหลายชั้นตอน ดังนี้

(1) จะต้องมิดดีโดยเป็นผู้ต้องหาในความผิดสำคัญเกี่ยวกับยาเสพติด คือ มลทิน นำเข้าส่งออก จำหน่าย และครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งยาเสพติด (มาตรา 3)

(2) ในกรณีที่มีการจับกุม หรือการแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิด ในข้อหาสนับสนุนการกระทำความผิด (มาตรา 6) หรือการสมคบกันกระทำความผิด (มาตรา 8) ต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการก่อนและเมื่อดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้รายงานให้เลขาธิการทราบทันที (มาตรา 14)

(3) จะต้องมีการตรวจสอบทรัพย์สินโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญในทางราชการที่เกี่ยวข้อง คือ ประธาน บ.บ.บ. เป็นประธานกรรมการ และกรรมการประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ อัยการสูงสุด เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมที่ดิน ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีเลขาธิการ บ.บ.ส. เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 15)

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงสองในสามของกรรมการที่มาประชุมกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน (มาตรา 17)

(4) จะต้องมีการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้น ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้าผู้ต้องหาพิสูจน์ได้ก็จะไม่มีการดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สิน แต่ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ ก็จะมีการยึดหรืออายัดชั่วคราวไว้ก่อนเพื่อรอการวินิจฉัยของศาล (มาตรา 29)

(5) จะต้องมีการฟ้องในคดียาเสพติดต่อผู้ต้องหา นั้น ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องในคดียาเสพติด การยึดหรืออายัดชั่วคราวจะสิ้นสุดลงและคืนทรัพย์สินนั้นไป (มาตรา 32)

(6) กรณีที่พนักงานอัยการฟ้องในคดียาเสพติด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน พนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจกั้นการร้องอีกชั้นหนึ่งว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

9 เอกสารกองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน บ.บ.ส.

เกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด การยึดหรืออายัดชั่วคราวนั้นก็สิ้นสุดลงและคืนทรัพย์สินนั้นไป (มาตรา 27)

(7) กรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการก็จะขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น ซึ่งในชั้นศาลนี้ก็จะมีการพิจารณาถ่วงดุลโดยศาลอีก และถ้าศาลเห็นว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะสั่งคืนทรัพย์สินให้จำเลยไป

นอกจากนี้การพิจารณาถ่วงดุลตามขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดบทลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ใช้อำนาจในทางที่มีชอบหรือทุจริตไว้ถึงสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย (มาตรา 10 และ มาตรา 11)

2.4 ข้อบกพร่อง

2.4.1 ความผิดฐานสมคบ

กรณีความผิดฐานสมคบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป สมคบกันกระทำความผิด ซึ่งเป็นฐานความผิดที่เกรงว่าจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ทั้งโดยจงใจและไม่จงใจอันจะเป็นการกระทำความผิดเพื่อต่อผู้บริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นต้องใช้อย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะประเทศไทยยึดหลักว่าต้องมีการกระทำจึงจะถือว่าเป็นความผิด

อย่างไรก็ตามมีแนวความคิดเกี่ยวกับความผิดฐานสมคบอยู่สองประการ

ประการแรก ทางกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) ความผิดฐานสมคบไม่ใช่ความผิดที่ลงโทษที่จิตใจเท่านั้น เพราะลำพังความคิดชั่วนั้นยังไม่ผิดกฎหมายอาญา แต่ผิดฐานสมคบได้จะต้องมากกว่าการคิดชั่ว โดยต้องมีองค์ประกอบของการกระทำผิดเข้ามาแล้วด้วย อยู่ที่ว่าการตกลง (Agreement) ระหว่างคนสองคน ดังนั้น การสมคบจึงมีองค์ประกอบของความผิดทั้งภายในจิตใจและภายนอกจิตใจด้วย

ประการที่สอง ได้มีการตกลงกันเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อสององค์ประกอบรวมกัน ในทางคอมมอนลอว์ (Common Law) ถือว่าเป็นผิดทางอาญาได้ และจำเป็นที่จะต้องมีความผิดฐานนี้ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมก่อนที่อาชญากรรมจะเกิดขึ้น

อนึ่งในบางประเทศได้เพิ่มองค์ประกอบข้อที่สามเข้าด้วย คือ ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความตกลงนั้นด้วย

กล่าวโดยสรุปหลักการสมคบกันกระทำผิดตามกฎหมายคอมมอน ลอร์ (Common law) มีดังนี้

1. Actus Reus ของการสมคบกันกระทำผิด (The Actus Reus of Conspiracy) มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การตกลงกัน (The Agreement) การตกลงกันระหว่างผู้ร่วมกระทำผิดฐานสมคบ (Conspiracy) นี้ จะต้องเป็นการตกลงกันอย่างจริงจัง¹⁰ มีความแน่นอน ถ้าเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็น หรือยังมีการถกเถียงกันอยู่ยังไม่เด็ดขาดย่อมไม่อยู่ในความหมายของการตกลงกัน อีกนัยหนึ่งการรู้ การนิ่งเฉย หรือการยินยอมให้การกระทำ โดยปราศจากการร่วมมือหรือการตกลงที่จะร่วมมือยังไม่ถือเป็นการตกลง¹¹ ซึ่งการตกลงกันนั้นอาจทำโดยวาจา ลายลักษณ์อักษรหรือโดยปริยายก็ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการตกลงกัน (Objective of the Agreement) เพื่อการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ความผิดฐานสมคบก็สำเร็จแล้วแม้ว่ายังมิได้มีการตกลงกันถึงวิธีการที่จะทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมายนั้นก็ตาม

1.3 รูปแบบของการตกลงกัน (Number of Agreement) การสมคบกันกระทำผิดมีหลายรูปแบบ อาจเป็นการกำหนดแผนการณ์ในการตกลงเพียงครั้งเดียวก็ถือว่าเป็นการสมคบกันกระทำผิดเดียว แต่ในบางครั้งมีการดำเนินแผนการณ์ที่สลับซับซ้อนมีความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นลูกโซ่ เช่น ในกรณีผู้ลักลอบขนของเถื่อน มีผู้ขาย คนกลาง และคนขายปลีก แม้มิได้มีการติดต่อกันอย่างเปิดเผยระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายหรือไม่จำเป็นทุกฝ่ายจะต้องรู้จักกัน แต่สมาชิกแต่ละคนก็รู้ว่าเป็นการกระทำผิด

10 Lee Gregory D. "Conspiracy Investigations" Virginia: Drug Enforcement Administration United States Department of Justice, 1992 (Mimeographed)

11 Singh Gour Hari, the Penal Law of India จากสุรจิต พจนานุกรม "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอังกฤ : ช่องโหว่ในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529 หน้า 78

1.4 การพิสูจน์การตกลงกระทำความผิด (Proof of the Agreement)

การตกลงกันกระทำความผิดปกติจะกระทำโดยรวดเร็ว และเป็นความลับ ดังนั้นพยานโดยตรงในการพิสูจน์การตกลงกันกระทำความผิดจึงหาได้ลำบาก การตกลงกันจึงอาจพิสูจน์ได้โดยการพิจารณาถึงการกระทำซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน¹² โดยไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องอยู่ร่วมในทุกขั้นตอนของการตกลง และไม่จำเป็นต้องได้มีการแสดงเจตนาเห็นพ้องต้องกันในขณะนั้น บุคคลจึงอาจถือว่าตกลงกันได้แม้ว่าจะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน หรือไม่รู้แผนการณ์ของแต่ละคนโดยละเอียดก็ตาม โดยสรุปจากกระทำที่ปรากฏขึ้นภายหลัง ซึ่งเป็นการสนับสนุนข้อกล่าวหาและเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการกระทำบังเกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกัน

1.5 การกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) คือการกระทำที่เกี่ยวข้อง

กับการสมคบกันกระทำความผิด หรือเป็นการกระทำที่เป็นพยานหลักฐานว่าได้มีเจตนากระทำ ความผิด และต้องเป็นการกระทำที่มีผลต่อวัตถุประสงค์จากการสมคบกันกระทำความผิดด้วย ต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายหลังแยกต่างหากจากการที่ต้องสมคบกันกระทำความผิด¹³ ดังนั้นการ สันนหาระหว่างผู้ร่วมสมคบถึงแผนการณ์กระทำความผิดไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยเปิดเผยเพราะ การกระทำโดยเปิดเผย ต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ให้การตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมาย นั้นสำเร็จผลขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าได้มีการกระทำความผิดขึ้น

2. Mens Rea*ของการสมคบกันกระทำความผิด (The Mens Rea of Conspiracy)

เป็นการวินิจฉัยความผิดในส่วนที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) เพื่อให้ทราบถึงจิตใจของผู้กระทำ ความผิดที่เป็นความรู้สึกของผู้กระทำว่าคนกำลังกระทำในสิ่งที่ผิด (Guilty Mind) ในความผิด ฐานสมคบ ซึ่งเมื่อพิจารณาส่วนอัตวิสัยของผู้กระทำแล้วจะพบว่ามีเจตนาอยู่สองอย่างเกี่ยวกับ

12 Smith, J.C. and Hogan, Brain Criminal Law .p237

13 Ludes, Francis J.and Gilbert, Harold J.Corporus Juris Secundum. Volume 15A (New York: West Publishing Co.,1967) P748

* Mens Rea ไม่ได้หมายถึงเจตนา (Intent) อย่างเดียว ปัจจุบันยังไม่สามารถ ให้ความหมายของคำนี้ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับความผิดอาญาทุกฐานได้ แต่อธิบายได้เพียงว่า Mens Rea เป็นสภาพจิตใจอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการกระทำ (Conducts) หรือ ความประพฤติ (Behavior)

การกระทำความผิด คือเจตนาในการร่วมกัน (Intent to Agree) และเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน (Intent to Accomplish Objective) นอกจากนี้ยังมีมูลเหตุจูงใจโดยมิชอบ (Corrupt Motive) กล่าวคือจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้สมคบกันกระทำความผิดได้รู้วัตถุประสงค์ของการตกลงกันนั้นได้กระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹⁴ แต่มีข้อสังเกตว่าการพิสูจน์มูลเหตุจูงใจโดยมิชอบนี้ เฉพาะกรณีวัตถุประสงค์ของการสมคบเป็นความผิดที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้เท่านั้น¹⁵ (Malum Prohibitum)

3. ผู้สมคบกันกระทำความผิด (Conspirators) การสมคบกันกระทำความผิดโดยลักษณะของการกระทำแล้ว บุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถกระทำความผิดฐานสมคบได้ ต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ข้อสังเกต กรณีต่อไปนี้อาจถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานสมคบ ได้แก่ สามภรรยากระทำความผิดด้วยกัน เพราะสามภรรยาโดยหลักแล้วถือว่าเป็นบุคคลคนเดียวกัน ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด ผู้ร่วมกระทำคนอื่นได้รับพิจารณาว่าไม่มีความผิด การปลอมตัวสมคบกันกระทำความผิด นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่ถือว่าได้สมคบกระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะต้องรับผิด

4. ความรับผิดในการสมคบกันกระทำความผิด กรณีความรับผิดในความผิดฐานสมคบ ถ้าบุคคลผู้สมคบด้วยได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้สมคบกันแล้ว บุคคลนั้นก็มีความผิดทั้งฐานสมคบกันกระทำความผิด และความผิดหลักที่ได้กระทำลงไป กรณีไม่มีข้อสังเกตว่า เมื่อการฟ้องในฐานพยายามกระทำความผิดแล้วจะฟ้องในความผิดฐานสมคบอีกไม่ได้ หรือเมื่อมีการฟ้องในความผิดฐานสมคบแล้วจะฟ้องในความผิดฐานพยายามอีกไม่ได้

กรณีความผิดของผู้ร่วมสมคบกระทำความผิด เมื่อมีการตกลงกันหรือกำหนดแผนการณ์ในการกระทำผิดแล้ว การสมคบกันนั้นก็สำเร็จเป็นความผิด ผู้ร่วมสมคบทุกคนจะต้องมีความผิดฐานสมคบ และเมื่อผู้ร่วมสมคบคนหนึ่งคนใดได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบนั้น ผู้ร่วมสมคบอื่นแม้จะมิได้ลงมือกระทำความผิดด้วย ก็ต้องรับผิดในความผิดซึ่งผู้ร่วมสมคบอื่นได้

14 Dix, George E. Criminal Law, P.94

15 Commonwealth V. Benesch, 194 N.E.905 (mass 1935).

กระทำไปภายใต้ขอบเขตของการสมคบกันนั้น¹⁶ ซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดของการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และโดยความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นนี้เป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) กรณีนี้มีข้อสังเกตว่า ความผิดนั้นต้องเป็นความผิดที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าซึ่งเป็นผลจากการสมคบกันกระทำผิดด้วย¹⁷

5. ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำผิด เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมสมคบกันกระทำผิดกับบุคคลอื่นแล้ว จะเห็นได้ว่านอกจากบุคคลนั้นจะต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบแล้ว ก็จะต้องรับผิดในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นได้กระทำไปภายใต้ขอบเขตของการสมคบกันกระทำผิดนั้นด้วย แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ได้กระทำผิดตามที่ได้ตกลงกันเสียก็ตาม แต่ผู้ร่วมสมคบอาจไม่ต้องรับผิดจากการกระทำผิดของผู้ร่วมสมคบอื่นได้ โดยแยกพิจารณาข้อจำกัดความรับผิดได้ ดังนี้ คือ

5.1 ข้อจำกัดความรับผิดระหว่างการสมคบกระทำผิด (Duration of the Conspiracy) ในกรณีที่มีการสมคบกันกระทำผิดขึ้น การสมคบที่กระทำติดต่อกันไม่ขาดสายนั้น อาจปรากฏการกระทำอื่นที่เปิดเผยออกมา (Overt Act) ต่างเวลา ต่างสถานที่ ที่มีผลต่อการพิจารณาคดีได้ กล่าวคือในระหว่างที่มีการสมคบกันกระทำผิดยังไม่สำเร็จเด็ดขาดลง การกระทำหรือการเปิดเผยตัวของผู้ร่วมสมคบกระทำผิดใดอาจสามารถรับฟังเพื่อยืนยันกับผู้ร่วมสมคบกระทำผิดคนอื่นหรือทำให้ผู้ร่วมสมคบอื่นต้องรับผิดไปตามความผิดหลัก (Substantive Offense) ที่ผู้ร่วมสมคบคนหนึ่งคนใดได้กระทำไปภายใต้ขอบเขตของการตกลงกันได้ เมื่อมีการสมคบกันกระทำผิดขึ้นย่อมเป็นภาระไม่ยุติธรรมที่ผู้ร่วมสมคบนั้นจะต้องรับผิด จากการกระทำผิดของผู้ร่วมสมคบอื่น หรือรับผิดจากการกระทำสมคบกันกระทำผิดโดยไม่จำกัดเวลาดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจึงได้จำกัดเวลาความรับผิดแห่งการสมคบกระทำผิด โดยมีหลักว่า "ผู้ร่วมสมคบกระทำผิดจะต้องรับผิดในการสมคบกระทำผิดนั้นในระหว่างที่ได้มีการสมคบกันกระทำผิด"

"ในระหว่างที่มีการสมคบกันกระทำผิด" หมายถึงระยะเวลาตั้งแต่การสมคบกันสำเร็จเป็นความผิดจนถึงระยะเวลาที่การสมคบกันกระทำผิดเสร็จเด็ดขาด กล่าวคือ

16 Pinkerton V. United States, 328 U.S. 640 (1946)

17 Dix, George E. Criminal Law, P 100-101

การสมคบกันสำเร็จเป็นความผิด หมายถึงเมื่อได้มีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้การสมคบกันกระทำความผิดนั้นจะต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย

ส่วนการสมคบกระทำความผิดเสร็จเด็ดขาดนั้น ได้แก่ กรณีที่ได้มีการกระทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน หรือกรณีที่ผู้ร่วมสมคบทุกคน (All the Parties) ได้สละสิทธิในการสมคบกระทำความผิด¹⁸ ซึ่งในขณะที่สมคบกันนั้นที่ไม่ได้มีการกระทำโดยเปิดเผย ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (Period of Limitation) กฎหมายก็จะสันนิษฐานว่าได้สละสิทธิในการสมคบกระทำความผิด¹⁹

ข้อสังเกต การสมคบกันกระทำผิดไม่จำเป็นที่จะต้องเสร็จเด็ดขาด เมื่อได้กระทำความผิดหลัก ซึ่งเป็นความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันขึ้น หรือเมื่อผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดคนหนึ่งคนใดถูกจับกุมในการพิจารณาว่าการสมคบกระทำความผิดเด็ดขาดนั้น จะต้องอาศัยพฤติการณ์ข้อเท็จจริงตลอดทั้งวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้นเป็นกรณีไป

5.2 ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับอายุความ (The Statute of Limitation) การนับอายุความในการสมคบกระทำความผิดนั้น ถือว่าอายุความในการสมคบกระทำความผิดเริ่มนับตั้งแต่การสมคบกระทำความผิดเด็ดขาด²⁰

5.3 ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการถอนตัวจากการกระทำความผิด (Withdrawal) มีหลักว่า "ผู้ร่วมสมคบกระทำความผิด ซึ่งถอนตัวจากการกระทำความผิดโดยชอบแล้ว ไม่ต้องรับผิดในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นได้กระทำขึ้นภายหลังจากที่ได้ถอนตัวแล้ว"²¹ การถอนตัวจากการสมคบกระทำความผิด คือกรณีที่บุคคลได้เข้าร่วมตกลงการทำความผิดซึ่งมีความผิดฐานสมคบแล้ว และกลับใจไม่ต้องการที่จะกระทำความผิดต่อไป จึงได้ถอนตัวจากการกระทำความผิดตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งผลจากการถอนตัวโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ ทำให้ผู้ถอนตัวนั้นไม่ต้องรับผิด

18 Ludes, Francis J. and Cilbut, Harold J. Corpus Juris Scondum P.726

19 La Fave Wayne R. and Scott ,Austin W. Criminal Law, P.483; Model Penal Code. Section 5.03

20 La Fave. Ibid P.482

21 Dix, George E. Criminal Law, P.101

ในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นกระทำขึ้นภายหลังจากที่ได้ถอนตัวโดยชอบแล้ว ส่วนเงื่อนไขเกี่ยวกับการถอนตัวนั้น กฎหมายอาจกำหนดไว้ดังนี้คือ

ก. การบอกกล่าวแก่ผู้ร่วมสมคบอื่น (Communication to All others) ลักษณะการบอกกล่าวนั้น ถ้าการแจ้งแก่ผู้ร่วมสมคบคนอื่นทุกคนอาจเป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำได้ เพียงแต่ได้กระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อวัตถุประสงค์ของการสมคบกันกระทำผิด และได้ติดต่อในลักษณะคาดหมายได้ว่าจะถึงแก่ผู้ร่วมคนอื่น ๆ เช่นนี้ก็เป็นการเพียงพอแล้ว²²

ข. เงื่อนไขเกี่ยวกับเวลา (Timeliness) ในบางรัฐได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเวลาถอนตัวด้วย กล่าวคือต้องมีการถอนตัวในเวลา que ผู้ร่วมสมคบคนอื่นสามารถเอาเป็นเยี่ยงอย่างและเลิกกระทำผิดได้²³

ค. เงื่อนไขเกี่ยวกับการถอนตัว ต้องเป็นการขัดขวางความผิดที่มุ่งจะกระทำ (Prevention of Target Crime) คือการถอนตัวที่จะมีผลนั้น ผู้ถอนตัวจะต้องกระทำการอันเป็นการป้องกันมิให้ผู้สมคบกระทำผิดคนอื่น ๆ ได้กระทำความผิดมุ่งจะกระทำนั้นด้วย²⁴ เช่นการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงการสมคบกันกระทำผิดและผู้ร่วมสมคบกระทำผิด เป็นต้น

ข้อสังเกต การถอนตัวจากการกระทำผิด (Withdrawal) มีผลยกเว้นความรับผิดจากการกระทำความผิดของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และส่วนเงื่อนไขของการถอนตัวจะต้องขัดขวางมิให้มีการกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน และเงื่อนไขการถอนตัวเกี่ยวกับเวลาเป็นเทคนิคของกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

5.4 พยานหลักฐานเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำผิด (Evidence of Conspiracy) ในเรื่องพยานหลักฐานเกี่ยวกับการสมคบนั้น มักจะไม่ปรากฏว่าพิสูจน์ได้จากประจักษ์พยานหรือพยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) ทั้งนี้เนื่องจากความตกลงระหว่างกันจะกระทำโดยรวดเร็วและเป็นความลับ ปกติความตกลงระหว่างกันจะพิสูจน์ได้จากการกระทำที่ปรากฏขึ้นภายหลัง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการสมคบได้เป็นอย่างดี สำหรับการกระทำที่แยกกันกระทำตามหน้าหน้านั้น ผู้กระทำแต่ละคนต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของการกระทำ

22 United States V. United States Gypsum G, 438 U.S. 422 (1978)

23 People V. Brown, 186 N.E.2d 231 (III 1962) P.102

24 Elderidge V. United States, 62 F.2d 449 (10th Cir 1932)

แต่ละอย่าง ในกรณีเช่นนี้ พยานแวดล้อม เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยบ่งชี้ว่าการกระทำแต่ละอย่างนั้น ได้กระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ คือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่ได้สมคบกันไว้

ความผิดฐานสมคบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

มาตรา 8 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

หลักเกณฑ์การสมคบตามมาตรา 8 มีดังนี้ คือ

1. ผู้กระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 8 นี้กฎหมายไม่ได้จำกัดเอาไว้ จึงอาจหมายถึงบุคคลใดก็ได้ที่รู้ผิดชอบ มีสติสัมประชัญญะ สามารถทำการตกลงได้ และมีจำนวนตั้งแต่สองคนขึ้นไป

2. การกระทำ คือการสมคบโดยการตกลงกัน

การสมคบนี้ ศาสตราจารย์ จิตติ ตึงศภัทย์ ได้อธิบายว่า เพียงแค่แสดงออกซึ่งความตกลงจะกระทำความผิดร่วมกัน

ปัญหาอยู่ที่ว่าประเด็นเกี่ยวกับการตกลงใจที่จะกระทำผิด จะมีวิธีพิสูจน์ได้อย่างไร โดยเฉพาะเรื่องพยานหลักฐานเพื่อจะได้นำมาตรา 8 ไปปฏิบัติให้เกิดผลในการปราบปรามตัวการใหญ่ มิได้มุ่งเป้าไปที่ผู้ขายรายเล็ก

ดังนั้นการพิสูจน์ว่ามีการตกลงกันจึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องยาก หลักฐานต่างๆ ที่แสดงว่าสองคนมีการสื่อสารกัน ไม่ว่าจะเป็นภาษา รหัสต่างๆ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องเก็บรวบรวมว่าเขาใช้อย่างไร แล้วเมื่อถึงเวลาดำเนินคดีก็นำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการใช้จะได้ผลหรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่ศาลเชื่อถือในระบบการจัดเก็บข้อมูลเหมือนเช่นศาลอเมริกาเชื่อถือ FBI ศาลอังกฤษเชื่อถือสก๊อตแลนด์ยาร์ด เป็นต้น การที่ทำให้ศาลเชื่อถือระบบการจัดเก็บจะช่วยการปฏิบัติงานได้อย่างมาก โดยสรุประบบการจัดเก็บข้อมูล เฉพาะอย่างยิ่งจัดเก็บโดยเครื่อง Computer ต้องสามารถที่แสดงให้เห็นว่า ก่อนที่จะนำข้อมูลเข้าเครื่องได้มีการกลั่นกรองมาอย่างดีแล้ว ไม่มีการบิดเบือนโดยเฉพาะบุคคลภายนอกไม่มีโอกาสเข้ามาบิดเบือนข้อมูลได้ ถ้าสามารถทำสิ่งนี้ขึ้นมา ก็จะ เป็นเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติงานได้อย่างหนึ่ง

ในเรื่องของการดักฟังทางโทรศัพท์ สามารถกระทำได้ และใช้เทปอัดเสียงเป็นพยานหลักฐานแต่จะถือว่าเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสารนี้ยังไม่เป็นข้อยุติ สำหรับเรื่องคำขัดทอดเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คำขัดทอดกฎหมายสมคบของระบบ คอมมอนลอว์ (Common Law) จะมีบทบัญญัติยกเว้นให้สามารถรับฟังได้ สำหรับประเทศไทย ศาลรับฟังแต่นำหน้าไม่ได้ ศาลไทยจะใช้แนวปฏิบัติโดยรับฟังคำขัดทอดพร้อมกับพยานหลักฐานอย่างอื่นประกอบจึงจะลงโทษจำเลยได้

ในส่วนของพยานพฤติการณ์แวดล้อมกรณี นอกจากเจ้าหน้าที่ได้สืบสวนอยู่แล้วควรจะนำประวัติของผู้ต้องหาหรือจำเลยนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบคำขัดทอด พยานวี ดี โอ ริทุมือถือ เทป เป็นต้น ประวัติที่ไม่ดีของจำเลยตามกฎหมายไทยไม่ห้ามศาลที่จะรับฟัง ซึ่งศาลไทยยอมให้สืบประวัติได้อย่างเต็มที่ จึงมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อศาล ถ้าศาลเห็นประวัติที่ผ่านมาไม่ดี อาจไม่นำวจิตใจของศาลให้เชื่อหลักฐานอื่นๆ ไปด้วย

นอกจากนั้นพยานพฤติการณ์แวดล้อมที่จะนำมาใช้ในการพิสูจน์การตกลงระหว่างผู้ที่สมคบกันสองคนนั้น ในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงกระชั้นหันของจำเลย พยานหลักฐานอันนี้ค่อนข้างจะห่างไกลที่มาพิสูจน์ว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อย่างไรก็ตามพยานหลักฐานอันนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรการยึดทรัพย์สินด้วย

ผู้เขียนขอเปรียบเทียบถึงการตกลงกันที่จะเป็นความผิดฐานซ่อนโจร ตามมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

ฎีกาที่ 162/2471 โจทก์ฟ้องว่าเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2469 เวลาประมาณ 23 นาฬิกา จำเลยกับพวกมีศาสตราจารย์ ประชุมเสี้ยกันที่กลางทุ่งนา อำเภอดำเนินสะดวก นายชา สุตม่อง กับพวกราษฎรอีกหลายคนได้พบเข้าคนหนึ่งในพวกจำเลยได้ใช้ปืนยิงมาถูกพวกนายชา แล้วพากันหนีไป พวกนายชา ไล่ตามไปแล้วถูกจำเลยล้มลง จับจำเลยได้ และได้ขวานจำเลยเล่มหนึ่ง ขอให้ลงโทษจำเลยฐานเป็นซ่อนโจรกระทงหนึ่งกับฐานพยายามฆ่าอีกกระทงหนึ่ง ศาลพิจารณาแล้วพิพากษาว่า จำเลยกระทำการประชุมกันเพื่อกระทำการปล้นทรัพย์ ของกลางที่จับได้มี แป้งนวล ชูบ ประทัดและ เครื่องบวงสรวงทำพิธีในการปล้น จำเลยกับพวกมีความผิดฐานซ่อนโจร

ฎีกาที่ 1103-1104/2496 ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยคบคิดกันเพื่อไปทำการปล้นแต่ทำไม่สำเร็จ วันรุ่งขึ้นคบคิดกันใหม่แล้วไปปล้นสำเร็จ ปัญหาที่ว่าพวกคบคิดกันคราวแรกแต่คราวหลังไม่ได้เข้าร่วมด้วยจะมีความผิดฐานซ่อนโจรหรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการคบคิดกันคนละคราว คนละวาระแม้จำเลยจะคบคิดในครั้งแรกแต่ก็ปล้นไม่สำเร็จ และเหตุการณ์ผ่านไปแล้วและ

จำเลยไม่ได้เข้าร่วมลอบคิดในครั้งหลังด้วย จึงเป็นการขาดตอนเลิกกันไปแล้ว การสมคบกันรายนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสมคบกันบั่นทอนต่อไป หากเป็นการคบคิดกันชั่วคราวๆ หนึ่งเท่านั้น ซึ่งต่างเรื่อง ต่างรายกัน ต้องวินิจฉัยเป็นคราวๆ ไป จึงเป็นเรื่องต่างกรรม ต่างวาระหาใช้กรรมเดียวกันไม่ จำเลยต้องรับผิดเท่าที่ตนทำไปครั้งแรกคือฐานช่องโจร ไม่มีความผิดฐานบั่นทอนทรัพย์ครั้งหลัง

ฎีกาที่ 871/2457 จำเลย 15 คน มีอาวุธและประชุมร่วมกันเพื่อคิดจะบั่น แต่ก่อน ออกเดินทางจะไปบั่นเกิดกลับใจไม่ทำการบั่น มีความผิดฐานช่องโจร

ฎีกาที่ 1341/2521 ชาย 6 คนยืนจับกลุ่มอยู่ที่หน้ารถยนต์เก๋งเวลา 5 นาฬิกาปรีชากันจะจับประตูรถเอวียุทธยนต์ คั้นได้ไขควงที่ชายคนหนึ่ง ผิดฐานช่องโจร ตามมาตรา 210

ฎีกาที่ 2829/2526, 3201/2527 การสมคบกันกระทำความผิดฐานช่องโจรนั้นจะต้อง มีการแสดงออกซึ่งความตกลงในการที่จะกระทำความผิดร่วมกัน ถ้าประชุมปรึกษากันแล้วมิได้มีการ ตกลงว่าจะกระทำความผิด หรือตกลงกันไม่ได้ ก็ไม่พอที่จะ เป็นความผิดฐานช่องโจร

ฎีกาที่ 2429/2528 คนจับกลุ่มวางแผนเล่นการพนันดื่มคนในรถประจำทางแล้วขึ้นรถ ไปตามแผน ล 5 ไม่ได้ขึ้นรถโดยสารไปด้วย แต่ขับรถไปรับจำเลยอื่นกลับจากรถโดยสาร ล 5 มีความผิดฐานช่องโจร ตามมาตรา 210

3. องค์ประกอบภายใน คือ

3.1 เจตนา

3.2 เจตนาพิเศษ คือ เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4. เงื่อนไขแห่งการลงโทษ คือถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเหตุ ที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัยและอยู่นอกเหนือจากเจตนาหรือประมาท กล่าวคือผู้ กระทำไม่จำเป็นต้องรู้เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย แต่ต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ ประกอบความผิด

จะเห็นว่าแม้จะได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษผู้สมคบดังกล่าว จะได้เขียนไว้อย่าง ชัดเจนและกระทัดรัดถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการสมคบรวมทั้งโทษในกรณีที่มีแต่การสมคบ และ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่ได้สมคบกันไว้ด้วยก็ตาม แต่เมื่อเทียบกับ หลักกฎหมายสมคบกันกระทำความผิดของต่างประเทศดังกล่าวมานั้น จะเห็นว่าหลักกฎหมาย สมคบตามพระราชบัญญัตินี้ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของกฎหมายดังนี้

1. การนำหลักการสมคบกันกระทำคามผิด (Conspiracy) มาใช้กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ปรากฏว่าตามหลักกฎหมายไทยได้บัญญัติให้ต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) จึงอาจทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกกระทบกระเทือนได้ง่าย ดังนั้นเพื่อจำกัดขอบเขตของการสมคบกันกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้การสมคบกันกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเปิดเผยออกมาให้เห็นถึงการตกลงกัน เพื่อกระทำคามผิด (Overt Act)

2. การนำหลักการสมคบกันกระทำคามผิดมาใช้กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการถอนตัวจากการกระทำคามผิด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติเกี่ยวกับการถอนตัวจากการกระทำคามผิด และเพื่อส่งเสริมการป้องกันการลงมือกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในการถอนตัวจากการกระทำคามผิดนั้น จะต้องกำหนดเงื่อนไขการถอนตัวเกี่ยวกับการแจ้งการถอนตัว เงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาในการถอนตัว จะต้องถอนตัวในระยะเวลาที่ผู้ร่วมสมคบคนอื่นสามารถถอนตัวตามได้ และเงื่อนไขการถอนตัวเกี่ยวกับการขัดขวางไม่ให้มีการกระทำคามผิดตามที่สมคบนั้น เช่น การแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงการสมคบกันกระทำคามผิด และพรรคพวกผู้สมคบกันกระทำคามผิดขึ้น เป็นต้น

3. ในกรณีที่ผู้สมคบกันกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กรณีพยานหลักฐานผู้ร่วมกระทำคามผิดนั้นได้กระทำมาโดยบริสุทธิ์มิได้มีการบังคับ ชูเชื้อ หรือให้สาบานประการใดแล้ว และในการเบิกความ ถ้าไม่มีมูลพอที่จะรับฟังว่าพยานผู้ร่วมกระทำคามผิดนั้นเป็นพยานเท็จ น่าจะถือว่าพยานได้ให้การตามความสัตย์จริง หรือพยานที่ได้มานั้นเป็นพยานแวดล้อม หรือพยานบอกเล่า ก็ควรมีน้ำหนักลงโทษจำเลยได้ เพราะพยานหลักฐานอื่นไม่มี

2.4.2. กฎหมายสกัดการฟอกเงิน²⁵ (Money Laundering)

การกระทำคามผิดฐานฟอกเงิน คือ การปกปิด อำพรางลักษณะอันแท้จริง แหล่งที่มา สถานที่ตั้ง การจำหน่าย การเคลื่อนย้าย สิทธิที่เกี่ยวข้องในทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ในทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สิน ดังกล่าวได้มาจากการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้มาจากการ

25 GUNTHER ARZT DR. ,University of Berne,Switzerland,Visiting Expert at UNAFEI

มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการแปรสภาพทรัพย์สินนั้นให้เป็นทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเทคนิคต่างๆ เช่นการลักลอบส่งเงินโดยเปิดร้านจิวเวลรี่ ดังนั้นจึงต้องกำหนดความผิดฐานฟอกเงิน

2.4.3. มาตรการควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน

กรณีที่มีผู้กระทำความผิดนำเงิน หรือทรัพย์สินต่างๆ ไปฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินหรือส่งมอบโอนเงินโดยผ่านระบบของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ถ้ามีพยานหลักฐานหนักแน่นเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า เงินหรือทรัพย์สินนั้นได้มาจากการค้ายาเสพติดจึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบบัญชี และขอให้ศาลทำการไต่สวน เพื่อให้มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ พร้อมกับให้ผู้ยื่นนำหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าตนได้ทรัพย์สินนี้มาในทางที่ชอบภายในเวลาอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงได้ หรือไม่นำมาแสดงภายในกำหนดเวลาของกฎหมาย ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีการฟ้องคดีเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หรือจะมีผู้ถูกสงสัยหรือไม่ก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย